

FINLYANDIYA DUNYODAGI ENG YAXSHI TA'LIM TIZIMIGA EGA
BO'LDI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7699435>

ELSEVIER

Abstract: Finlyandiya ta'lim tizimi bugungi kunda eng ilg'or va yetakchi hisoblanadi. U bu darajaga qanday qilib erishdi? Ushbu maqolada shu masalalar haqida so'z yuritimiz.

Yevropaning ko'plab davlatlarida bo'lib, shu paytgacha Shimoliy Yevropani ko'rish nasib qilmagandi. 2019 yil oxirida ushbu mintaqaning o'z maqomiga eng katta qiyinchiliklar bilan erishgan mamlakati – Finlyandiyaga safar qilish imkoni tug'ildi. Safar bo'lganda ham Finlyandiyani hozirgi darajaga chiqarishda lokomotiv vazifasini o'tagan ta'lim tizimi bilan yaqindan tanishish mumkin bo'ldi..

Keywords: ta'lim tizimi, pedagogik jarayonlar, yangi metodlar, maktab ta'lim sistemasi.a.

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

Received: 03-03-2023

Accepted: 04-03-2023

Published: 22-03-2023

KIRISH

Bugungi kunda hech kimga sir emaski Finlyandiya ta'lim tizimi jahonda munosib o'rnoga ega hisoblanadi. Uzoq vaqt Shvetsiya mustamlakasi bo'lgan, keyin Rossiya imperiyasi tarkibidagi avtonomiyaga aylangan va 1917 yilga kelibgina mustaqillikka erishgan Finlyandiya keyinchalik ushbu mustaqillikni saqlab qolish uchun SSSR bilan urushlarda hududining 10 foizini va 100 mingga yaqin askarni qurbon bergan, shuningdek tashqi siyosatini SSSR ruxsati bilan olib borgan.

Biroq Markaziy va Sharqiy Yevropa mamlakatlaridan farqli ravishda ichki mustaqilligini saqlab qolish evaziga hozirga kelib dunyoning eng ilg'ori mamlakatlaridan biriga aylangan. Mamlakat uzoq vaqt mustamlaka bo'lgani suratdan bilinib turadi: Xelsinki bir qarashda Sankt-Peterburg yoki Polsha shaharlaridan ajratish qiyin. Siyrat esa boshqacha.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Qanday bunday bo'ldi deysizmi? Yaqinda dunyo jamoatchiligini hayratga solib bosh vazirga aylangan Sanna Marin buni Finlyandiyaning hammaga teng imkoniyatlar taqdim etuvchi ta'lim tizimida deb izohlagan. O'sha mashhur suratdagi Finlyandiya hukumati tepasidagi besh yosh ayol koalitsiyasi vakillaridan biri – ta'lim vaziri Li Andersson ham o'zaro suhbatda **fin ta'lim tizimisiz bunday bo'lishi imkonsiz ekanini**, zero uning o'zi ham etnik kamchilik, sobiq mustamlakachi shvedlar vakili hamda o'rtahol oiladan ekanligini aytgandi.

Uning aytishicha, aslida Finlyandiya ta'lim tizimi ham boshqa davlatlarnikidan farq qilmasdi, ta'lim yodlab o'rganishga asoslangan va qattiq standartlashtirilgan edi. Aynan 1960 yillar oxiriga kelib ta'lim sohasida boshlangan tizimli islohotlar 2000 yillardan boshlab Finlyandiya ta'lim ko'rsatkichlari dunyoda eng yuqorilardan biriga aylanishiga olib keldi.

Finlar birinchi navbatda maktablarni kichik jamiyatlarga aylantirishga harakat qildi va buni ta'milash uchun uning quruvchilari – o'qituvchilarni tayyorlashga katta e'tibor qaratdi. O'qituvchilarni tayyorlash uchun uch yillik bakalavr va ikki yillik magistratura darajasidan iborat jami 5 yillik dastur joriy qilindi, o'qituvchi bo'lish uchun magistratura darajasiga ega bo'lish majburiy qilib qo'yildi.

Pedagogika yo'nalishiga eng qiyin qabul joriy qilingan bo'lib, hujjat topshirganlarning 10 foizigina sinovdan o'ta oladi. **Ya'ni bu qayerga topshirishni bilmaganidan topshirib kirib ketadigan yo'nalish emas, balki yuridik yoki iqtisodiy soha kabi eng nufuzli yo'nalishlardan biri.** 30-40 yil davomida uzluksiz o'ta yuqori darajali o'qituvchilar tayyorlanishi natijasida mamlakatning barcha maktablari elita darajasidagi o'qituvchilar bilan to'ldi.

Har tomonlama yuksak malakali o'qituvchilar borligi maktablarga avtonomiya berish imkoniyatini hosil qildi. Endi ta'lim vazirligi qat'iy standartlar berib, ularga amal qilishni so'ramaydi, o'qituvchilar berilgan tavsiyalar bo'yicha harakat qilib, o'z o'quvchilarining xususiyatlaridan kelib chiqib dars jarayonini tashkillashtirishga o'tdi.

Minglab varaqlik o'quv dasturlari o'rnini ham 10 varaq atrofidagi umumiy tavsiyalar egalladi. O'qituvchilar endi berilgan standartlarni qat'iy joriy qiladigan texnik xodimlar emas, balki vaziyatni tahlil qilib harakatlanadigan qaror chiqaruvchilarga aylandi. O'qituvchilarning malakasiga ishonch shunchalik kattaki, darsliklar uchun ham umummilliy standartlar bekor qilingan – o'qituvchilar o'zlarining va o'quvchilarining ehtiyojlaridan kelib chiqib darslik tanlaydi.

Finlyandiyaga o'quvchilar maktabdagi butun davri davomida faqatgina bitta majburiy imtihon topshiradi – o'rta maktab oxirida. Boshqa barcha imtihonlar o'qituvchilarning ixtiyoriga havola. O'quvchilar o'rtasida ham, maktablar o'rtasida ham reytinglar umuman yo'q. O'zlashtirishi sekin yoki imkoniyati cheklangan o'quvchilarga individuallashtirilgan dastur taqdim etiladi va ularning boshqalarga yetib olishi ta'minlanadi.

Finlyandiya ta'lim tizimi o'qitish va o'rganish jarayonini doimiy tahlil qilish va uning natijalarini amalda joriy qilishga asoslanadi. Har bir maktabda o'qituvchilar haftada kamida yarim kunni ta'lim jarayonini o'zaro muhokama qilishga va o'quv dasturini uning natijalarini moslashtirishga sarflaydi. Bir

hududdagi maktablar ham o'zaro maslahatlashib turishadi, eng muvaffaqiyatli tajribalar mamlakat bo'ylab tarqaladi.

Ya'ni, Finlyandiya boshqa mamlakatlar singari turli innovatsiyalarni birdaniga mamlakat miqyosida joriy qilishga urinib, muvaffaqiyatsizlikka uchrasa bir necha yildan keyin buni takrorlash yo'lidan ketmagan. **U yerda bu doimiy tirik jarayon – nima yaxshi ekanligini maktablarning o'zlari hal qiladi.**

Bu tizim ishlashiga maktablarning o'zaro tengligi katta hissa qo'shadi – mamlakatda katta maktablar mavjud emas: barcha maktablarda o'quvchilar soni o'rtacha 300 nafar atrofida bo'lishga harakat qilinadi. Bu hamma maktablarga bir xil munosabatda bo'lish imkonini beradi. Bir sinfdagi o'quvchilar soni ham 20 nafardan oshmaydi.

Finlyandiyadagi maktablarda o'qituvchi doska oldida turib 45 daqiqa mavzuni tushuntirishiga deyarli guvoh bo'lmaysiz. O'quvchilar o'zaro kelishilgan reja bo'yicha mavzuni o'zlari mustaqil o'rganadi, dars paytida esa kimdir o'qib o'tirganini, kimlardir guruhga bo'linib muhokama qilayotganini, boshqalar o'qituvchiga savollar berayotganini ko'rish mumkin.

Rivojlanayotgan davlatlar Finlyandiya tajribasiga qaraganda bir jihatga katta e'tibor qaratishlari lozim – ya'ni nimadir o'rganmoqchi bo'linsa, **Finlyandiya ta'lim tizimining hozirgi holatdan emas**, 50-60 yil oldingi holatiga va o'sha davrlardagi muammolarni yechish uchun qaysi bosqichlarni bosib o'tganiga qarashi lozim. **Zero biz hozir aynan o'sha holatdamiz.**

Bir qarashda, bu boshqalar singari ta'lim tizimi ekanligi tuyulishi mumkin. PISA hisobotiga ko'ra, uni eng samarali va samarali narsalardan biri nima qiladi? (OECD, 2006, Enkvist, 2010). Ushbu ta'lim tizimini dunyodagi eng yaxshi ko'rsatkichlardan biri sifatida tasavvur qiladigan ba'zi xususiyatlar (Robert, 2007).

Talabalar jamoasi

Finlyandiya ta'limining talabalar bo'yicha muvaffaqiyatli xususiyatlari:

1- Talabaning bilimlarni egallashdagi ahamiyati.

Finlyandiya ta'lim tizimining mohiyati shundaki, sinfdagi baxtli bo'lgan va o'z tezligida o'rganish erkinligi berilgani uchun qulay bo'lgan talaba kerakli bilimlarni osonroq o'rganishini tushunadi.

2- Mehmondo'st muhit

Finlyandiya ta'lim tizimi o'quvchilar maktabda bo'lganlarida o'zlarini uydagidek his qilishlari kerakligini tushunadilar. Ya'ni, uning ustuvorligi ikkalasi o'rtasida uzluksizlikni taklif qilishdir va buning uchun uning imkoniyatlari ushbu tuyg'uni targ'ib qilish uchun shartlangan.

Ish joylari qulay, koridorlar bolalarning asarlari bilan bezatilgan va hatto ularning ranglari ham iliq. Maktablar odatda unchalik katta bo'lmaganligi sababli, o'qituvchi ham, direktor ham o'z o'quvchilarini bilishadi.

O'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi munosabatlar tanish va hurmatga ega. O'qituvchilar g'ayratli va o'z o'quvchilariga bilim olishga yordam berishga intilishadi. Shuningdek, ular yomon xulq-atvori bo'lgan bolaga yarim soatlik dam olishdan tortib, uch oyga to'xtatib qo'yishga qadar jazo choralarini qo'llashlari mumkin.

3- Ta'lim ritmiga moslashtirilgan tarkib

Ko'pgina ta'lim tizimlarida bo'lgani kabi, majburiy bosqichga o'tishdan oldin, bolalarda qiziqish kabi ko'nikmalarni uyg'otish. Faqat ertalab va jozibali tarzda.

Agar bola qolgan tengdoshlari darajasida ketmasa, ularga erta (6 yil) o'rganish imkoniyati beriladi va hattoki ota-onalarning ruxsati bilan ular 8 yoshgacha majburiy bo'lmagan ta'limda qoldirguncha ular o'qishni o'rganishga tayyor.

Hech bir bola bahoni takrorlay olmaydi, chunki qonun bilan taqiqlangan; garchi bu alohida bo'lishi mumkin. Bunga yo'l qo'ymaslik uchun bunday qiyin bolalar guruhlari tuziladi va hatto yordamchilari sinfga yuboriladi.

Jadval biologik ritmlarni hurmat qilish uchun mo'ljallangan. Majburiy maktab tugagandan so'ng, 16 yoshida, mashg'ulotlar 45 daqiqani tashkil qiladi va 15 daqiqalik dam olish vaqtlari bilan aralashtiriladi, unda talabalar xohlagan narsani qilishlari mumkin.

4- Maxsus ta'lim ehtiyojlarini erta aniqlash

Finlyandiya ta'lim tizimi har qanday buzuqlikni yoki o'rganishda qiyinchiliklarni aniqlashga qodir tizimga ega ekanligi bilan ajralib turadi. Majburiy bo'lmagan ta'limda yoshligidan talabalar turli xil sinovlardan o'tadilar, agar mavjud bo'lsa, o'qishdagi har qanday muammolarni aniqlaydilar.

Agar javob ijobiy bo'lsa, bu bolalar boshlang'ich maktabga boshqa bolalar bilan bir xil markazda beshta talaba va ixtisoslashgan o'qituvchilar nisbati bilan ixtisoslashgan sinflarda o'qiydilar.

Agar kichik muammolar mavjud bo'lsa, bolani to'liq qamrab olish shu maqsadda barcha zarur vositalar yordamida amalga oshiriladi. Ixtisoslashgan o'qituvchilar barcha markazlarda joylashgan.

5- o'rganish uchun mos nisbat

Majburiy bosqichda (boshlang'ich va ikkinchi darajali) har bir sinfga talabalar soni 25 nafardan oshmaydi, ammo qoidalar shundan iboratki, 20 yoshdan oshmasligi kerak. Boshqa davlatlardan farqli o'laroq, asosiy o'qituvchiga yordam beradigan o'quv yordamchilari mavjud. maxsus o'quv ehtiyojlari bo'lgan talabalar bilan bo'lgan materiallar.

O'rta ta'limda 200 o'quvchiga mo'ljallangan maslahatchi mavjud. Bu ularning barchasiga samarali va samarali xizmat qilishingizga imkon beradi. Barchasi bitta markazda va har yili kamida ikki marta har bir talaba tashrif buyurishi kerak.

6- motivatsion talabalar

Talabalar odatda jamoada yoki yolg'iz ishlashadi. O'qituvchilar tarkibi, yana bir manba sifatida, ularni amalga oshiradigan tadbirlarda faol qatnashishga undashga bag'ishlangan.

Markazlar javonlarga to'la kitoblar, shuningdek, proektorlar, kompyuterlar, televizorlar bilan ajralib turadi ... Talabalar doimo bilimlarini oshirish uchun qo'llaridan kelgan hamma narsadan foydalanishga da'vat etiladi.

7- Tanlash erkinligi

Finlyandiyada talabalar bosqichma-bosqich va ularning etukligiga qarab tanlashlari mumkin. Masalan, asosiy ta'limda siz o'rganmoqchi bo'lgan til yoki ixtiyoriy yoki ixtiyoriy mavzular.

Ular o'zlarining mashg'ulotlarini tanlashlari mumkin, shu bilan o'zlarining mustaqilliklari va o'qishlariga nisbatan mas'uliyatni his qilishadi. O'rta maktab o'quvchilari foydalanadigan ushbu keng muxtoriyat ularni keyingi mashg'ulotlarga tayyorlaydi.

8- turtki beradigan baholash tizimi

Talabalar raqamlar yoki baholar yordamida baholanmaydi. 9 yoshida ular baholashdan o'tishlari haqiqat, ammo u ilgari namoyon bo'lgan xususiyatlarga ega. Keyinchalik 11 yoshga qadar baho yo'q.

Shunday qilib, bunday baholash yo'qligi sababli, har bir talaba keskinliksiz o'z tezligida o'rganishi mumkin. Finlyandiya bolalarga xos bo'lgan qiziqishni tanladi, shuning uchun ularni baholash xato bo'ladi.

Bunday baholar 13 yoshda paydo bo'ladi va keyinchalik 4 dan 10 gacha bo'lgan baholar yordamida saqlanadi. Ba'zi darajalarda har olti haftada bir imtihonlar o'tkaziladi. Shuning uchun, baholash talabani bilishini baholash orqali boshqariladi, bu talabani rag'batlantiradi va rag'batlantiradi.

Fakultet

Finlyandiya o'z o'quvchilarining ta'limi bilan qanday shug'ullanishini ko'rganimizdan so'ng, biz o'qituvchilarining muvaffaqiyati kalitlarini ko'rib chiqamiz:

9- Ijtimoiy ahamiyatga ega kasb

O'qitishda ish boshqa Evropa mamlakatlaridagi kabi haq to'lanadigan bo'lishiga qaramay, o'qituvchilik kasbi jamiyat tomonidan yuqori baholanadi.

Ushbu hurmat mamlakatning ta'limiga berayotgan ahamiyati va o'qituvchilarning mutaxassis ekanliklarini his qilgan holda paydo bo'ladi. O'qituvchilar o'zlarini bolalar xizmatida ekanliklarini his qilishadi, shuning uchun dastlabki turtki mavjud.

10 - qat'iy tanlov

Bu intizomiy va nazariy vakolatlarni, shuningdek, bolaligi haqida bilimlaridan tashqari, o'zlarining savdo-sotiqdari to'g'risida shakllangan ta'lim kontseptsiyasini ham ko'rib chiqadi.

Sinf o'qituvchilari, uch yil davomida assistentlik tajribasiga ega bo'lishdan tashqari, "matritsatsiya imtihonidan" o'tishlari kerak. Ularga ega bo'lgandan so'ng, ular o'zlari tanlagan ta'lim fakultetida paydo bo'lishi mumkin. Keyinchalik, ular turli sinovlar va intervyulardan o'tadilar.

Fan bo'yicha ixtisoslashgan o'qituvchilar bir fan bo'yicha magistr darajasini olishlari va bir yoki ikki yil davomida pedagogikani o'rganishlari kerak. Universitetga kirish uchun ular avvalgi sinovlardan o'tishlari kerak.

Diplomga ega bo'lganlarida, ular ish topishlari kerak va buning uchun belediyalar markazlarni jalb qilish bilan shug'ullanadilar. Ham direktorlar, ham qo'mitalar o'zlarining loyihalari va ehtiyojlaridan kelib chiqib qarorga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

11- O'qitish uchun sifatli materiallar

O'qituvchilarning ixtiyorida o'z sinflarida foydalanishga tayyor bo'lgan bir qator materiallar mavjud. Boshqa davlatlardan farqli o'laroq, sinflar qulay va katta bo'lib, multimedia materiallari bilan jihozlangan.

12- O'qitish erkinligi

Finlyandiya o'qituvchilari chinakam pedagogik erkinlik bilan bir qatorda o'qitish muxtoriyatiga ham ega. Shuning uchun, ular kundan-kunga g'ayratli.

13- Universitetlar bilan aloqalar

O'qituvchilar tarkibi universitet bilan bog'liq, chunki ular o'qituvchi sifatida o'qitiladigan talabalarni o'qitishda qatnashadilar va kerak bo'lsa universitetga aralashadilar.

14- Uzlaksiz qayta ishlash

O'qituvchilar maktablarda o'z o'quvchilariga sifatli ta'lim berish uchun muntazam ravishda o'qitiladi. Ushbu trening ixtiyoriy ravishda yoki muloqotlar orqali markazlar direktorlari tomonidan taklif qilinishi mumkin.

XULOSA

Xulosa o'zida shuni ntakidlash joizki, Fin ta'lim tizimi bugungi kunda o'z uslibi naqadar to'g'ri ekanlagini oqladi. Bundan tashqari, davlat zaruriy yoki katta ahamiyatga ega bo'lgan sohalarda xizmat ko'rsatish bo'yicha o'quv dasturlarini olib boradi. Shuningdek, mutaxassislar malaka oshirishni yaxshilash uchun mablag 'so'rashlari mumkin. Yuqorida aytilganlardan o'qituvchilar ta'limning muhim qismi sifatida tushuniladi, shuning uchun ularni tayyorlashga alohida ahamiyat beriladi (Ta'lim va madaniyat vazirligi, 2013).

ADABIYOTLAR:

1. Robert, P. (2007). Finlyandiyada ta'lim: ajoyib muvaffaqiyat sirlari. Manuel Valdiviya tarjimasi.
2. Gimenez Gracia, F. (2009). Finlyandiya ta'lim o'rmoni. Finlyandiyaning PISA'dagi muvaffaqiyatining ba'zi kalitlari. Siyosiy fikr daftarlari, 23.
3. Enkvist, I. (2010). Finlyandiya ta'limidagi muvaffaqiyat. Xodimlar. Revista de pedagogía, 62 (3), 49-67.
4. Ta'lim va madaniyat vazirligi. (2013). Sintez bo'yicha Finlyandiya ta'limi. Ta'lim va madaniyat vazirligi.
5. Ta'lim vazirligi. (2008). Finlyandiyada ta'lim va fan. Xelsinki universiteti.
6. Xalqaro ta'limga yondashuv instituti. (2007) O'qituvchilar yaxshi ta'lim tizimining asosi sifatida. Finlyandiya'dagi o'qitish va martaba tavsifi.